

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SORANER - *bladet*

Månedsskrift for Soransk Samfund

November

Årgang 69 . Nr. 9

1984

Studenterbilarene 1944 med følge og gratulanter

Fra venstre

Forreste række: Hans Henning Scherfig-Jensen, Gerda Scherfig-Jensen, Preben Frandsen, Birgit Sylvander, Harriet Nielsen, Knud Nielsen, Lis Jensen, Finn Jensen, Stig Christensen, Knud Christensen, Torben Knudsen.

Næste række: Rektor Johannes Jørgensen, Bent Pihl-Poulsen, Gunhild Phil-Poulsen, Hans-Walther Larsen, Inge Larsen, Ole Fischer, Gunner Pedersen, Sigurd Bjarnadal, Mette Wille-Jørgensen, Anders Wille-Jørgensen, Herdis Christensen, Bent Veilis (Jensen).

Øverste række
(dvs. resten): Lektor Jens Damgård Sørensen, Sidney Nørgaard, Kristian Knudsen, Ramona Qvist, Hans Holck, Harald Qvist, Poul Othel, Annelise Kleven, Mogens Kleven, Tove Fenger, Jørgen Fenger, Gerda Buch Hansen, Eggert Buch Hansen.

Indhent tilbud på

Person-, Last-, Varevogne

MERCEDES-BENZ

4300 HOLBÆK
Hovedvej 4
(03) *43 41 22

4400 KALUNDBORG
Slagelsevej 162
(03) *51 11 66

4500 NYKØBING Sj.
Autogården
(03)* 41 11 22

Nyt tøj til bilen

ALTIKA

Autokonfektion
Blegdamsvej 28
2200 København N
(01) 39 64 41

Poul & Bent Henningsen
(1939)

**H. C. Bjødstrup
Jensen**

Urmager & Optiker

St. Kongensgade 32
1264 København K
Telf. 15 18 21

Grundlagt 1821

Sorø Akademis
Skovdistrikt

Telf. (03) 63 01 25

gælder det **SPHAGNUM** så tal med

Pindstrup Mosebrug A/s

Pindstrup
8580 Ryomgård
Telefon (06) 39 61 00

**SAAB
DACIA**

Salg - Service

Aut. -forhandler
NIELS THIELE
Automobiler
STENLØSE

Tlf. (02) 17 00 72

ISS Linnedservice A/s

NÆSTVED . TELEFON 72 25 50

40-års studenterjubilæum

Studenterne af årgang 1944 havde valgt af fejre jubilæet på dimissionsdagen fredag den 22. juni 1984. 22 jubilarer, hvoraf mange med ledsagerske, mødte op foran kirken kl. 9,00 og stillede derpå til fotografering på trappen mod søen (på billedet man ser hvordan). Herefter deltog vi alle i dimissionsfestlighederne i kirken, hvor vi blandt meget andet glædede os over, at rektor indledte handlingen med at hylde skolens jubilarer. Efter dimissionen var der rundtur på hovedbygningen under hyggelig småpludren og konstatering af utilstedelige forandringer.

Derpå måtte enkelte jubilarer desværre tage hjem, medens resten samledes på Postgården kl. 13,00 til festfrokost. Heri deltog også – med fruer – sådanne lærere, som til trods for, at de havde haft os og til trods for de mange sidenda forløbne år, alligevel havde lyst og kræfter til at være sammen med os.

Frokosten forløb med god mad og i god stemning med, at jubilarer og lærere i sang og tale hyldede skolen og sig selv og hinanden ud fra grundtemaet: *Stor er soranernes selvglæde – og velbegrundet!* Hilsener fra de fraværende blev oplæst, man gennemgik de fremlagte memorabilia og morede sig i det hele taget godt til ud på eftermiddagen, da alle var mætte, og mange af deltagerne måtte tage hjem. Den tiloversblevne hårde kerne klarede derpå endnu et par måltider, nemlig en improviseret middag og morgenbordet næste dag.

Til slut lidt data:

Årgang 1944 består som foreskrevet i fundatsen af lutter drenge, men af hensyn til ligestillingsrådet havde vi som altid i muligt omfang medtaget vore damer, deriblandt en ægte husps og desuden en enkelt hund af hunkøn. Årgangen, hvis skoletid blev præget af krigen, frembragte ialt 33 studenter, hvoriblandt 4 æresjubilarer. Af disse 33 vides 6 at være døde, medens en enkelt (Leif Jacobsen) ikke har kunnet op-

spores. 3 var i fjerne udlande og 1 var på hospitalet. Resten var til jubilæum i Sorø.

H. H. Scherfig-Jensen (S44)

Se forsidebilledet

Årgang 1927

Det kan godt have sin rigtighed, som nævnt i tale til årets dimittender af Thyge Winther-Jansen, at alle årgange er lige gode. Klogskab og dygtighed er jævnt fordelt. Noget andet gælder nok det soranske kammeratskab, sådan som det ytrer sig i årganges indbyrdes forhold og i trofasthed mod den gamle skole. Fra Soraner-Bladet kender vi jubilar: 50, 40, 25 år efter dimissionen samles man igen i Sorø, måske sjældnere eller slet ikke, måske oftere. Hvis vores blad skulle illustreres med fotografiske beviser for sammenkomst for studenterholdet 1927, blev det et årligt gentaget fænomen, for takket være (det bliver de også) en 3-mands komite – der var ingen piger i klassen – kalder til sammenkomst hvert år. Ved særlig runde eller kantede jubilæer samles man i Sorø, eller hos en af kammeraterne. Til den aftalte tid for frokosten stævner Sorø-kammerater mod en prik på Danmarks kortet: Her skal vi mødes! Og det er vel højdepunktet, at nu kommer vi igen fra nær og fjern. Så er vi skolekammerater påny. Breve fra »forhindrede«, således regelmæssigt fra Ove Moltke i Argentina, og mindeord om dem, der ikke mere er, hører med til festen. I år var mødestedet Dyssegården på Kalundborgkanten hos Orla Gendil, sidste år tog S. Kamman imod på på gården i Hornsherred.

De 55 år markeredes i Sorø.

Det var også her vi ved et rundt jubilæum bestemte, at nu skulle *de tilbageværende* hvert år mødes.

Men desværre – der behøves stadig mindre plads.

Aage Christiansen (S27)

Fraternitas Sorana's stævne

på Sandbjerg Slot d. 22.-24. maj 1984

Til Fraternitas Sorana's 48. stævne på det smukke og skønt beliggende Sandbjerg Slot ved Sønderborg ankom i løbet af eftermiddagen tirsdag den 22. maj 14 deltagere, 4 ægtepar og 6 enlige, af hvilke 7 var studenter fra Sorø. Man indlogerede sig i de behagelige værelser og mødtes i biblioteket til kaffe. Det rummelige bibliotek blev en god og smuk ramme om de fleste af foredragene og om de hyggelige samvær. I øvrigt havde vi hele slottet med park til vor rådighed, da der ikke var universitetskurser i de 2 dage. Palle Taarnhøj, der opholder sig i Cleveland, Ohio, ringede til os fra Amerika og ønskede os et godt stævne. Det glædede os alle.

Efter middagen i spisesalen med deltagelse af Svend Vestergaard (S 35) og frue, samledes vi til det første foredrag i biblioteket. Formanden bød velkommen og mindedes dem, der var afgået ved døden i årets løb. Derefter fik Svend Vestergaard ordet og holdt et spændende og givende foredrag om emnet »Ord og sprog i tanke, tro og tale«. Sorø med flere af lærerne og præsten F. C. Krarup fik plads i hans foredrag, og vi fik en levende forståelse af, hvilken betydning ord og sprog har i menneskers liv, og især, hvad »Ordet« i bibelsk og kristelig forstand er.

Ditlev Christensen, som skulle have holdt morgenandagten onsdag, havde sendt afbud, så det blev Helge Dahn, der holdt morgenandagt onsdag morgen. Det var over teksten Ef. 3, 14 ff. Helge Dahn opholdt sig særligt ved v. 17: »at Kristus må bo ved troen i jeres hjerter, og at I må blive rodfæstede og grundfæstede i kærlighed«.

Professor Troels Fink, der også har været generalkonsul i Flensborg, var blevet inviteret som taler, fordi han var ledende kraft ved indretningen af Sandbjerg Slot til kursusjendom, og fordi han er en af de bedste kendere af Sønderjyllands historie. Hans levende foredrag handlede ikke blot om »Grænsen mellem dansk og tysk kirkesprog efter reformationen«, som emnet hed, men gav os et godt indtryk af meget andet i den sønderjyske historie og dens sprogkamp.

Onsdag eftermiddag var vi på en god udflugt til Broager Land og besøgte bl.a. Broager Kirke, alt under ledelse af Svend Vestergaard, der har været sognepræst i Broager i mange år. Et godt indslag på turen var et festligt kaffebord på kroen ved Flensborg fjord.

Efter »festmiddagen« onsdag aften talte Helge Haystrup (S 42), der er lic. teol. og sognepræst, over emnet »Kristusbekendelsen«. Det var en grundig gennemgang af Kristusbekendelsen i Ny Testamente, hvor ikke mindst behandlingen af Johannes-evangeliet gjorde indtryk.

Torsdag startede med morgenbord, derefter morgenandagt i biblioteket ved Bakmann Christensen over Davids salme 139. Det lidt regnfulde vejr var blevet afløst af strålende solskin, og der blev tid til at nyde solskinnet i pausen mellem morgenandagt og generalforsamling.

Kl. 10,00 startede generalforsamlingen med Poul Glaven som dirigent. Formanden aflagde beretning. Krog, der ikke har svigtet noget stævne i de 51 år, Fraternitas har eksisteret, aflagde sekretærberetning som altid. Han hyltedes af de øvrige. Kassereren, Ellen Berg, aflagde regnskab. Der var stadig penge i kassen. Regnskabet var på forsvarlig måde revideret af Edith Høyer. Bestyrelsen genvalgte med:

Ellen Berg

Ditlev Christensen

Christian Bakmann Christensen

Olaf Krog-Meyer

og som revisor Edith Høyer

I programmet var anført som ekstra punkt på generalforsamlingen:

»Skal stævnerne fortsætte? Det blev diskuteret med udgangspunkt i følgende betragtninger:

Vi, der kommer, er efterhånden en meget lille gruppe, der stadig vil blive mindre. Der er ingen tilgang af yngre. Det giver vanskeligheder med at finde et mødested, hvor Fraternitas kan få egne faciliteter (Sandbjerg er en undtagelse). Det er efterhånden også vanskeligt at få talere udefra. Økonomien spiller en rolle for pensionister, og det er de fleste af os.

Spørgsmålet om fortsættelse blev drøftet med mange indlæg. Der blev af alle givet udtryk for, at Fraternitas' stævner gennem årene (lige fra 1933) har været en berigelse for alle, der tog del, ikke blot p.g.a. de mange gode foredrag, men også – og ikke mindst – p.g.a. den særlige stemning, som har været over samværet,

et kammeratskab, der på en eller anden måde har forbindelse med Sorø. Nogle gav stærkt udtryk for, at vi under alle omstændigheder skulle fortsætte, andre – og det var de fleste – at det gode løb var kort, og at man skulle holde op, mens legen var god.

Resultatet af drøftelsen blev, at bestyrelsen skulle henvende sig i Soraner-Bladet til interesserede soranere og bede om eventuelle tilkendegivelser i bladet. På grundlag af disse skulle bestyrelsen beslutte, om stævnerne skulle fortsætte.

Man vedtog endvidere, at såfremt der blev tale om fortsættelse, ville man forsøge at holde stævne i 1985 på Sandbjerg Slot, som vi alle fandt var et meget velegnet sted.

Vi rejste fra stævnet 1984, en glædelig oplevelse rigere.

C. Bakmann Christensen

Meddelelse

Fraternitas Sorana, der fra 1933 til 1984 har afholdt årlige stævner med foredrag og samvær på kristelig og soransk baggrund i mange egne af landet, henvender sig i henhold til generalforsamlingens beslutning, som er refereret ovenfor, til interesserede soranere for at bede jer om her i bladet senest februar 1985 (indsendes helst inden jul) give udtryk for, om I mener, at Fraternitas Sorana skal fortsætte, eller om tiden er inde til at sætte punktum for den lange række af stævner, der har været til megen berigelse og glæde for de gamle soranere, der har deltaget.

Skal stævnerne fortsætte, kræves der efter vor opfattelse fornyelse og større deltagelse.

Frederikshavn den 26. september 1984.

Med venlig hilsen
på bestyrelsens vegne
C. Bakmann Christensen, fmd.

Herr Redacteur!

Ved adskillige udmærkede og højt anstændige selskabeligheder er det hændet, at nogen har foreslået en Lanciers dandset, desværre som oftest når den gode vin den pågældende haver gået til hovedet. Syndig forvirring og uskøn sammenstimling midt på gulvet, iturevne damekjoler og skæve halsbind har oftest været resultatet, deraf foranlediget, at i grunden Ingen (hiin selvsamme, som blindede kyklopen Polyphemos) den selvsamme dandses indviklede ture ret kunde ihukomme.

Vil nogen udi bemeldte dands kyndig Dame eller Herre her i bladet i text og letfattelige diagrammer den ganske række af ture fremstille til gavn og glæde for talrige værende og vordende slægter? (Jeg tænker jo her på de i vort land brugelige ture og ikke sådanne, som i Engelland og de continentale lande med pause indlagte variationer mestendels anvendes).

Med høiagtelse

Ulrik V. Henriques (S 48)

P.S. Min egen dandseinstruktørs anstrengelser synes at være gået mig over hovedet, i-hvorvel han rigtignok sigtede lavere!

Om Adam Wilhelm Hauch

Da H. C. Ørsted i 1920 udsendte meddelelse om sin opdagelse af elektromagnetismen, skete det med et 4-siders skrift affattet på latin. Dette er vel nok det berømteste danske videnskabelige dokument, og det indledes med, at Ørsted omtaler de vidner, som han havde bedt om at overvære sine forsøg. Eet af disse vidner omtaler han som:

»Vir excellentissimus et a rege summis honoribus decoratus Hauch...« Denne »ypperlige og af kongen højt dekorerede mand, Hauch«, var en særdeles spændende person. Han samlede et »Fysisk Cabinet«, der danner grundstammen i den udstilling af fysikinstrumenter, som i de seneste år har været under opstilling på Sorø Akademi, og som nu er tilgængelig for offentligheden.

I Danmarkshistorien kendes Hauch formentlig bedst som den myndige Overhofmarskal i det enevældige danske monarki i de første årtier af det 19. århundrede. Imidlertid var hans aktiviteter spredt over mange områder, militære, filantropiske og videnskabelige, idet han nyder ry som en habil fysiker, der nok kunne have drevet det videre i denne videnskab, hvis ikke han var blevet draget ind i så mange andre gøremål.

Han blev født i 1755 som søn af Generalløjtnant Andreas V. Hauch der i 1750 var blevet adlet og som senere, da han var kommandant på Kronborg, fik ansvaret for Dronning Caroline Mathilde, som efter affæren med Struensee sad fanget på Kronborg inden hun landsforvistes til Tyskland. Adam Wilhelm blev opdraget til en militær karriere. Hans to brødre sendtes til Sorø Akademi til uddannelse, *Frederik Hauch* (1754-1839), som blev far til digteren *Carsten Hauch*, og *Johan Christian Hauch* (1760-1819; men Adam Wilhelm fik privat undervisning, og som 15-årig tog han studentereksamen og blev optaget på Universitetet i København. Der foreligger dog intet om, at han har taget nogen eksamen fra Universitetet, -

han blev officer. Hans fødsel i adelsstanden og faderens gode forbindelser til kongehuset har uden tvivl været stærkt medvirkende til, at han avancerede hurtigt. Allerede som femårig udnævntes han til fændrik ved Norske Livregiment, som otteårig blev han secondløjtnant og som tiårig premierløjtnant! Aktiv militærtjeneste begyndte han med som 16-årig. 20 år gammel kom han til Livgarden og blev 22 år gammel ritmester. 1778-79 tjente han som frivillig i den preussiske hær og blev ved tilbagekomsten major, for endelig i 1783 at blive udnævnt til staldmester.

I 1786, 30 år gammel, bad han kongen om at blive fritaget for sine militære pligter for at kunne hellige sig naturvidenskaben. Selv om han fik kongens tilladelse, gik de følgende år næppe, som Hauch havde forudset og ønsket. Han blev nemlig draget mere og mere ind i administrative opgaver, ligesom der blev trukket på hans militære erfaringer ved senere lejligheder. 1789 blev han chef for Staldetaten, 1794 Hofmarskal, senere Overhofmarskal, direktør for Det kgl. Theater, Opera og Ballet, Det kgl. Kapel, chef for Det kgl. Bibliotek, medlem af og senere Præsæs for Det kgl. Videnskabernes Selskab, initiativtager ved oprettelsen af flere museer (Rosenborg, Frederiksborg, Mønt- og Medaljesamlingen etc.), chef for Studenterkorpset under de engelske angreb på København i 1801 og 1807. I 1807 var han endda medlem af Generalstaben for Københavns forsvar.

Ved afslutningen af Napoleonskrigene deltog han i den danske delegation ved Wienerkongressen i 1814 sammen med Frederik 6. Under dette ophold i Wien købte han noder til 4 af Beethovens symfonier (bl.a. den berømte nr. 6 »Pastorale«) og bragte dem med til Danmark, hvor de opførtes af Det kgl. Kapel. Han spildte ikke sin tid!

Han blev medlem af adskillige komiteer og kommissioner f.eks. til undersøgelse af muligheden for at lave artesiske brønde i København, til omlægning af Frederiksberg slotspark til engelsk park-

stil, til indretning af kongelige boliger for blot at nævne enkelte.

Hans filantropiske indsats blev hovedsagelig rettet mod blindesagen, og det skete gennem foreningen »Kjæden«. Som et fremstående medlem og formand for denne forening, var Hauch stærkt involveret i oprettelsen og driften af det blindeinstitut, der oprettedes i København i 1811. Endvidere oprettedes i 1829 en bespisningsanstalt for trængende i København. Hans filantropiske arbejde skete også gennem et aktivt medlemskab af Frimurerordenen. Et af de få malerier, vi har af Hauch, findes i Frimurerlogen i København. Alt dette har han røgtet samtidig med, at han som overhofmarskal stod som den ledende administrator af det enevældige hofs husholdning. Han udnævntes til Ridder af Elefanen i 1817.

Efter han døde i 1838, fik han en statelig begravelse. Hans kiste førtes af studenter fra »Staldmestergården«, på hjørnet af Tøjhusgade og Frederiksholms Kanal til Holmens Kirke. Han bisattes sammen med sin hustru i kirkens store kapel, men o. 1910 foretoges en større restaurering i dette kapel; en del af de kister, der stod i kapellet, har åbenbart ikke været tætte nok, og man klagede over, at stanken fra kapellet blev værre og værre. Hauch og hans hustru blev da begravet i urtehaven umiddelbart uden for kapellet, og foreningen »Kjæden« satte en forholdsvis beskedne mindesten på graven. Det mere pompøse epitafium, der sattes på væggen over kisten, hvor den stod i kapellet, hænger stadig på dette sted. Det kongelige Videnskabernes Selskab foranstaltede en »mindefest« over sin bortgangne Præsæs. Her opførtes en kantate, forfattet af Carsten Hauch og sat i musik af Weyse. Ved denne lejlighed holdt selskabets sekretær, H. C. Ørsted en stor tale, i hvilken han hylkede Hauch.

Videnskabeligt Arbejde

Som nævnt blev Hauch i 1786 fritaget for sine militære forpligtelser efter sit eget ønske for at kunne hellige sig naturvidenskaben.

Hvordan var han kommet på den ide?»

Det vil her være unødvendigt at omtale C. G. Kratzenstein, siden 1753 »Professor Physices Experimentalis« ved Københavns universitet. Datidens professorer tjente ikke mange penge ved universitetsarbejde og supplerede ofte indtægten ved at give privatundervisning. Kratzenstein arrangerede såkaldte collegier, til hvilke han indbød distingverede personer, som var i stand til at betale. I 1788 deltog Hauch i et sådant collegium, for hvilket han som de andre deltagere erlagde 10 rigsdaler! Det er nærliggende at antage, at han også tidligere har været i kontakt med Kratzenstein og andre for eksempel J. C. Tode, der også gav undervisning på den tid, og som senere oversatte Hauchs bøger til tysk. Det fremgår klart af Hauchs skrifter, at han har haft et ret indgående kendskab til udenlandske fysikers arbejder, og det har han formentlig erhvervet gennem selvstudium.

I 1788-89 foretog han en større rejse, der førte gennem Polen, Tyskland, Frankrig, Holland og England, og som skulle have fortsat gennem Frankrig, Schweiz og Italien, hvis ikke han var blevet kaldt hjem igen til Danmark.

På denne rejse kom han i kontakt med de betydende europæiske videnskabsmænd, af hvilke navnlig den berømte franske kemiker *Lavoisier*, fik stor indflydelse på Hauchs synspunkter.

Under rejsen købte han også en række instrumenter, hvormed han efter hjemkomsten udførte eksperimenter, der danner grundlaget for de afhandlinger, han i de følgende år skrev. I 1791 blev han medlem af Det kgl. Videnskabernes Selskab, og hans afhandlinger blev præsenteret for dette selskab, og findes nu blandt selskabets skrifter. I 1792 kom afhandling: »Forsøg til et forbedret Udlade-Elektrometer«. Fremstillingen af elektricitet havde på dette tidspunkt nået et sådant stade, at måling af elektricitet var blevet et problem, som mange prøvede at løse. Her må vi ikke glemme, at man vel næppe vidste, hvad elektricitet overhovedet

var for noget. Man talte om »den elektriske kraft«, »den elektriske intensitet«, etc., og man benyttede stort set smerten ved et elektrisk stød, som mål for »kraften« eller »intensiteten«. Der var i England og Holland fremstillet elektrometre (dischargers), hvormed man kunne sammenligne styrker ved at måle, hvor lang en gnist der kunne fremkomme. Man var dog klar over, at længden af gnisten ikke blot afhænger af elektriciteten (i dag ville vi sige spændingen), men også i høj grad af luften i gnistgabets. Fugtighed og atmosfæretryk spillede også en rolle. Hauchs apparat er baseret på det eksisterende »Brooke's elektrometer«, men Hauch foreslår et dobbelt vægtstangsystem, hvorved han kunne indstille nogle skydevægte samt belaste en vægtskål, og derved opnå, at de to messingkugler, hvorimellem gnisten skal springe, bevæger sig hurtigere i forhold til hinanden, og desuden sættes denne bevægelse i gang på et tidspunkt, der bestemmes af indstillingen. Det kan (meget frit) sammenlignes med en moderne elafbryder, hvor man godt kan trykke »langsomt« men selve strømslutningen sker ved hjælp af en fjeder inde i afbryderen meget hurtigt. Det var mig bekendt det første apparat af denne art, der fungerede som en egentlig måler. Det fandt dog aldrig udbredt anvendelse, formentlig fordi det har været finurligt at håndtere, og engelske – enklere – apparater (Cuthbertson) blev langt mere udbredt.

I 1792 udkom også »Undersøgelse af Vandets Bestanddele«. I denne afhandling beskrev han 33 eksperimenter med at føre vand, olie og alkohol gennem opvarmede rør, lavet af forskellige materialer, og undersøge de gasser, der derved fremkom. Rødhede rør af guld, sølv, kobber og porcelæn ændrede ikke vandets sammensætning; der blev ikke efter kondensering andet end vand ud af det. Hvis man brugte rør af jern, kom der »gas hydrogenene« eller »inflammabel luft (brint)«. Hvis røret var lavet af pibeler, fremkom »phlogistisk luft eller gas azot«, i dag kaldet nitrogen eller kvælstof. Dette forklarede han imidlertid

med, at der måtte være kommet falsk luft ind udefra gennem revner i pibeleret. Når han ledede alkohol gennem de samme ophevede rør, fik han »inflammabel luft og fix luft«, hydrogen (brint) og kuldioxid. Det samme fik han, når han sendte olie gennem rørene. Desuden fremkom et »glimsende, kulagtigt Residuum«, tydeligvis tjære. Han havde faktisk foretaget en oliekrakning!

I 1793 havde Hauch udviklet et måleapparat til måling af gasmængde, og han udgav: »Beskrivelse af et forbedret Gazometer eller Luftmåler og nogle med samme anstillede Forsøg«. Han beskrev heri eksperimenter med måling af forbrukt vand, sammenholdt med de gasmængder, der fremkom ved spaltning under kraftig opvarmning. Han benyttede her et apparat, »som er forfærdiget af de Herrer Dumotiers Frères i Paris, og i en del Henseender af mig forandret og forbedret«. Han sammenlignede sit apparat med et, som var fremstillet af førnævnte Lavoisier, og erkendte at dennes nok var nøjagtigere, men hans (Hauchs) meget billigere:

»Lavoisiers Gazometer koster i Paris 1800 pund, da det her beskrevne haves for 600 pund, de af mig tilføjede Forbedringer uberegnet«. De eksperimenter, som han udførte med dette apparat, førte til følgende konklusion, der afslutter afhandlingen: »Slutningen, at Vandet virkelig består af de tidnævnte tvende Luftarter, synes en velbegrunnet Følge af disse her anførte Forsøg...«. Andre havde tidligere fremført denne teori, men mange tvivlede stadig, og dette var altså Hauchs bidrag til debatten!

En af dem, der tvivlede, var en professor *Würtzer* i Bonn, som offentliggjorde resultater af sine forsøg, som førte til påstanden, at vand ved opvarmning kunne omdannes til »saltpeterstofgas«, Nitrogen. Hauch satte sig for at eftergøre *Würtzers* forsøg, idet de jo var i modstrid med hans egne resultater. Dette førte til endnu en afhandling af Hauch: »Resultater af en Deel anstillede Forsøg med Hensyn til den af Hr. Professor *Würtzer* i Bonn an-

givne Forvandling af Vandet til Saltpeterstof eller Qvælstofgas«. Hauchs forsøg modbeviser helt Würtzers påstande, og slutningen af Hauchs skrift er usædvanligt skarpt:

»Vilde dog enhver Naturforsker, som troer at have opdaget et nyt Naturfænomen, vel vogte sig for strax uden nøjere Prøvelse at gjøre det bekendt, men tvertimod give sig al mulig Umage for selv at modsige det, og på den Måde bidrage sit til at forøge den almindelige Kundskabs-Masse, uden at opvække den ulykkelige Modsigelses- og Meningsstrid! Af ganske Hjerter beklager jeg den Mand, som er så ulykkelig, at han troer at see Spøgelse; men dersom denne Spøgelseer (det være sig nu i den lærde eller physiske Verden) ej allene påstår at have seet Spøgelse, men endog gør sig Umage for at påtvinge andre sin Troe om Nødvendigheden af Spøgelser Tilværelse; da synes mig, at han gør sig mere værdig vor Dadel end vor Medlidenhed«.

Samme år (1793) udgav Hauch også en afhandling om Eudiometret. Dette er et apparat, der benyttes til undersøgelse af luftarter, og som udvikledes i sidste halvdel af 1700-tallet af en lang række fysikere.

Hauchs motivering for sit arbejde er ganske interessant:

»At kunne bestemme Reenheden og Sundheden af den atmosfæriske Luft såvel som den af Huse og Værelser, hvori Mennesker leve og opholde sig, er for Menneskeslægten alt for betydelig og vigtig, for ei at fortiene Naturgrandskerens fulde Opmærksomhed, Reen og sund Luft beforder Menneskets Velbefindende, giver ham Munterhed og Lethed til sine Forretninger, og forhæler eller udsætter den Mennesket imod dets Ønske steds for tidlig træffende Død«. Og videre hedder det: »Man må andre sig over den liden Opmærksomhed, som i almindelighed anvendes ved forskellige offentlige Stiftelser, såsom: Arbejdshuse, Forbedringshuse, Skoler, Hospitaler og Kirker, og den, som har nogen varm Følelse for

Menneskevel og Lyksalighed, kan ei uden Deeltagelse henvende sine Tanker til disse Giemmer for pestilentialiske og dræbende Uddunstninger«. *Forureningsdebatten er ikke så ny endda!*

Hauch havde ikke glemt sine erfaringer fra Hestgarden. I 1799 kom endnu en afhandling: »Forsøg til en rigtigere Theorie end den hidintil brugte ved Forklaringen om Bidselstangens Anvendelse«.

Ved benyttelse af vægtstangsprincippet analyserede han bidselstangens funktion og foreslog også forbedringer i forhold til tidligere principper, der hovedsagelig stammede fra Italien og England.

Også i 1799 udkom »Beskrivelse af nogle med Phosphor anstillede forsøg, med Hensyn på Sandsynligheden af Læren om Vandets Sammensætning og adskillelse i Suurstofgassen og Vandstofgassen«. Han beskriver en række forsøg, hvor han har ladet Fosfor reagere med »caustisk Luudsalt« – stærk base – og vand. Han fik derved blandt andet »phosphorholdigt Vandstofgas«, nu til dags kaldet fosforbrinte. Dette er en særdeles giftig, ildelugtende og eksplosiv luftart, og man kan godt forestille sig Hauchs situation, når man læser hans nøgterne beretning: »I tanke at reengjøre Retorten, og borttage det deri værende phosphoriserende Luudsalt, indlod jeg noget vand i Retorten, men knap havde Vandet berørt Luudsaltet, førend at der udviklede sig en stor Mængde phosphorholdigt Vandstofgas, som antændte sig med en betydelig Explosion og stærk Heede«. »På nudansk: det har givet et ordentligt brag!

»Beskrivelse af den såkaldte brændende Harmonica, eller om den ved Vandstofgassen (den brændbare Lufts) Forbrænding under visse omstændigheder fremkommende besynderlige og stærke Lyd« beskriver, hvordan et 14 tommer langt og 2 tommer vidt rør, der sænkes ned over en brintflamme frembringer en skarp tone. Forsøget bruges stadig i skoleundervisningen i lydlære. Hauchs forklaring kan imidlertid ikke stå for nutidens kritik.

Det er ikke muligt at gå i detaljer med

alt, hvad Hauch har fået udgivet af videnskabelige skrifter, og til sidst anføres her et par titler, der viser, at han i høj grad interesserede sig for den praktiske betydning af naturvidenskaben:

»Om de Tordenvejr, som om Vinteren på forskjellige Steder i Norge og i flere nordlige Egne bemærkes næsten lige så hyppige som om Sommeren«, »Om Nyttens af den populære Hydrologie«, »Beskrivelse over Saltværkerne ved Wielitzka og Bocma i Polen« etc. etc.

For en fuldstændig liste over Hauchs forfatterskab henvises til f.eks. Erslews Forfatterleksikon.

Mange af Hauchs afhandlinger oversattes til tysk og tryktes i bl.a. Gilberts Annalen og i Grens Neue Journal der Physik. Hans elektrometer er beskrevet i engelske leksika.

I 1813 blev Hauch præses for Videnskabernes Selskab, en post, han beholdt til sin død i 1838.

Hauchs samling

Da Hauch i 1786 fik sin afsked fra militæret, var det som nævnt efter sit eget ønske og af en ganske bestemt grund. Han ville bruge sin tid på naturvidenskaben.

Efter et par år, hvor han formentlig har studeret i København, foretog han da, som nævnt en udenlandsrejse, hvor han foruden videnskabsmænd også opsøgte fabrikanter af fysiske apparater. Han har købt instrumenter i Frankrig, Holland og England, hvilket fremgår af signaturer på de enkelte apparater. En del (navnlig indenfor optikken) er ikke signeret, men udseendet tyder ofte på, at de kan stamme fra Tyskland. En stor del af de apparater, der findes i samlingen i dag, er anskaffet senere end rejsen, og må derfor være forskrevet fra udlandet. Endelig er en hel del apparater klart fremstillet af lokale håndværkere, hvilket dels kan fremgå af signeringer, dels af den håndværksmæssige udførelse.

Som kongelig staldmester boede han 1790-1800 i Staldmestergården, en statelig barokbygning på hjørnet af Tøjhusga-

de og Frederiksholms Kanal, lige ved siden af Christiansborgs ridebane og de kongelige staldbygninger. På førstesalen indrettede han sit fysiske laboratorium (Fysiske Cabinet). Lokalerne rummer nu kontorer for Undervisningsministeriet, og det har ikke været muligt at finde spor af det gamle laboratorium. I 1790 begyndte han at give forelæsninger i sit laboratorium for venner og bekendte, formentlig hovedsagelig hoffets damer og herrer. Han havde hertil først regnet med at benytte tyske tekstbøger (af Gren eller Lichtenberg), men valgte selv at skrive tekstmateriale, idet, som han skriver i forordet til sin bog, der udkom i 1794:

»Jeg indså snart Vanskeligheden i at følge den af en anden foreskrevne Orden, og en andens Foredrag i en Videnskab, i hvilken jeg ei overalt var, og ei kunde være, at samme Mening, som hvilken Forfatter jeg end havde valgt«. Han var altså, som vi ville sige i dag, undervist efter noter, og så i 1794 samlet sit materiale sammen i den bog, han udgav: »Begyndelses-Grunde til Naturlæren«. Denne bog udkom i et andet oplag i 1799 og blev oversat til både tysk og svensk.

På den tid fandtes kun een anden betydende samling af fysikapparater i København, nemlig den, der tilhørte førnævnte professor Kratzenstein. Men under den store brand i København i 1795, da ca. en fjerdedel af byen blev lagt i aske, brændte også denne samling, med undtagelse af ganske få apparater, der var lånt ud, og som man i dag kan se på Teknisk Museum i Helsingør. Hauchs Samling undgik branden.

Året før havde den allerede været i fare. Da brændte nemlig Christiansborg Slot, kun et par hundrede meter fra Staldmestergården, men ilden nåede ikke så langt, skønt selve slottet som bekendt nedbrændte.

Desværre er det endnu ikke lykkedes mig at finde dokumenter vedrørende Hauchs køb af apparater, bestillinger, regninger eller lignende, hverken i Danmark eller i England, hvorfra en del af appa-

terne stammer. Deres herkomst kan derfor kun verificeres ved eventuelle signeringer, eller ved at sammenligne med apparater, der findes på andre museer i udlandet, og der er grund til på dette sted, at prise den beredvillighed, hvormed disse museer er behjælpelige i så henseende.

Som bekendt var tiden efter år 1800 alvorlig for Danmark, Napoleonskrigene hærgede Europa, København blev angrebet af Englænderne i 1801 og 1807, hvor igen en stor del af byen brændte ned; derefter som følge af blokade en økonomisk nedtur for landet, der endte med statsbankerotten i 1813. Alle disse hændelser har draget Hauch væk fra sin kære samling og iøvrigt ført til, at også han kom i økonomiske vanskeligheder. Samlingen forblev indtil 1827 på Staldmestergården, og Hauch har til stadighed draget omsorg for at den blev vedligeholdt og suppleret.

Hans brorsøn, digteren Carsten Hauch giver i sine erindringer følgende beskrivelse af sin farbror, citeret i kort uddrag:

»Især modtog vi tit besøg af min fars bror, Overhofmarskal Hauch; det var lige som en kækkere ånd nærmede sig til vort hus, hvergang han trådte ind. Udvortes lignede han min far så meget, at de undertiden i tidligere år blev forvekslede med hinanden, men han var noget højere, havde også en fastere, mere imponerende holdning. Man mærkede vel på ham, at han fra ungdommen af var vant til at befale, og dog var han, når forholdene ikke tvang ham til at være streng, overordentlig mild og godmodig. Uagtet min onkel var bebyrdet med mange forretninger, som lagde beslag på hans tid, så havde han dog endnu ikke opgivet sin virksomhed i naturlæren, der tidligere havde givet ham et berømt navn i den videnskabelige verden. Hans store samling af fysiske instrumenter var den gang den tredje i sin slags i Europa. Undertiden viste han os enkelte forsøg, som han troede kunne have interesse selv for uindviede. Alt dette udførte han med stor sikkerhed, så aldrig noget forsøg mislykkedes for ham, thi

han var bekendt som en af de hæbendige eksperimentatorer i sit fag«.

Dette er foregået hen imod 1810, da A. W. Hauch var flyttet til kongens palæ på Amalienborg og havde overladt boligen på Staldmestergården til sin bror og hans familie.

No. 1144 1815
 Conditioner 1117/1118/1119/1120/1121/1122/1123/1124/1125/1126/1127/1128/1129/1130/1131/1132/1133/1134/1135/1136/1137/1138/1139/1140/1141/1142/1143/1144/1145/1146/1147/1148/1149/1150/1151/1152/1153/1154/1155/1156/1157/1158/1159/1160/1161/1162/1163/1164/1165/1166/1167/1168/1169/1170/1171/1172/1173/1174/1175/1176/1177/1178/1179/1180/1181/1182/1183/1184/1185/1186/1187/1188/1189/1190/1191/1192/1193/1194/1195/1196/1197/1198/1199/1200/1201/1202/1203/1204/1205/1206/1207/1208/1209/1210/1211/1212/1213/1214/1215/1216/1217/1218/1219/1220/1221/1222/1223/1224/1225/1226/1227/1228/1229/1230/1231/1232/1233/1234/1235/1236/1237/1238/1239/1240/1241/1242/1243/1244/1245/1246/1247/1248/1249/1250/1251/1252/1253/1254/1255/1256/1257/1258/1259/1260/1261/1262/1263/1264/1265/1266/1267/1268/1269/1270/1271/1272/1273/1274/1275/1276/1277/1278/1279/1280/1281/1282/1283/1284/1285/1286/1287/1288/1289/1290/1291/1292/1293/1294/1295/1296/1297/1298/1299/1300/1301/1302/1303/1304/1305/1306/1307/1308/1309/1310/1311/1312/1313/1314/1315/1316/1317/1318/1319/1320/1321/1322/1323/1324/1325/1326/1327/1328/1329/1330/1331/1332/1333/1334/1335/1336/1337/1338/1339/1340/1341/1342/1343/1344/1345/1346/1347/1348/1349/1350/1351/1352/1353/1354/1355/1356/1357/1358/1359/1360/1361/1362/1363/1364/1365/1366/1367/1368/1369/1370/1371/1372/1373/1374/1375/1376/1377/1378/1379/1380/1381/1382/1383/1384/1385/1386/1387/1388/1389/1390/1391/1392/1393/1394/1395/1396/1397/1398/1399/1400/1401/1402/1403/1404/1405/1406/1407/1408/1409/1410/1411/1412/1413/1414/1415/1416/1417/1418/1419/1420/1421/1422/1423/1424/1425/1426/1427/1428/1429/1430/1431/1432/1433/1434/1435/1436/1437/1438/1439/1440/1441/1442/1443/1444/1445/1446/1447/1448/1449/1450/1451/1452/1453/1454/1455/1456/1457/1458/1459/1460/1461/1462/1463/1464/1465/1466/1467/1468/1469/1470/1471/1472/1473/1474/1475/1476/1477/1478/1479/1480/1481/1482/1483/1484/1485/1486/1487/1488/1489/1490/1491/1492/1493/1494/1495/1496/1497/1498/1499/1500/1501/1502/1503/1504/1505/1506/1507/1508/1509/1510/1511/1512/1513/1514/1515/1516/1517/1518/1519/1520/1521/1522/1523/1524/1525/1526/1527/1528/1529/1530/1531/1532/1533/1534/1535/1536/1537/1538/1539/1540/1541/1542/1543/1544/1545/1546/1547/1548/1549/1550/1551/1552/1553/1554/1555/1556/1557/1558/1559/1560/1561/1562/1563/1564/1565/1566/1567/1568/1569/1570/1571/1572/1573/1574/1575/1576/1577/1578/1579/1580/1581/1582/1583/1584/1585/1586/1587/1588/1589/1590/1591/1592/1593/1594/1595/1596/1597/1598/1599/1600/1601/1602/1603/1604/1605/1606/1607/1608/1609/1610/1611/1612/1613/1614/1615/1616/1617/1618/1619/1620/1621/1622/1623/1624/1625/1626/1627/1628/1629/1630/1631/1632/1633/1634/1635/1636/1637/1638/1639/1640/1641/1642/1643/1644/1645/1646/1647/1648/1649/1650/1651/1652/1653/1654/1655/1656/1657/1658/1659/1660/1661/1662/1663/1664/1665/1666/1667/1668/1669/1670/1671/1672/1673/1674/1675/1676/1677/1678/1679/1680/1681/1682/1683/1684/1685/1686/1687/1688/1689/1690/1691/1692/1693/1694/1695/1696/1697/1698/1699/1700/1701/1702/1703/1704/1705/1706/1707/1708/1709/1710/1711/1712/1713/1714/1715/1716/1717/1718/1719/1720/1721/1722/1723/1724/1725/1726/1727/1728/1729/1730/1731/1732/1733/1734/1735/1736/1737/1738/1739/1740/1741/1742/1743/1744/1745/1746/1747/1748/1749/1750/1751/1752/1753/1754/1755/1756/1757/1758/1759/1760/1761/1762/1763/1764/1765/1766/1767/1768/1769/1770/1771/1772/1773/1774/1775/1776/1777/1778/1779/1780/1781/1782/1783/1784/1785/1786/1787/1788/1789/1790/1791/1792/1793/1794/1795/1796/1797/1798/1799/1800/1801/1802/1803/1804/1805/1806/1807/1808/1809/1810/1811/1812/1813/1814/1815/1816/1817/1818/1819/1820/1821/1822/1823/1824/1825/1826/1827/1828/1829/1830/1831/1832/1833/1834/1835/1836/1837/1838/1839/1840/1841/1842/1843/1844/1845/1846/1847/1848/1849/1850/1851/1852/1853/1854/1855/1856/1857/1858/1859/1860/1861/1862/1863/1864/1865/1866/1867/1868/1869/1870/1871/1872/1873/1874/1875/1876/1877/1878/1879/1880/1881/1882/1883/1884/1885/1886/1887/1888/1889/1890/1891/1892/1893/1894/1895/1896/1897/1898/1899/1900/1901/1902/1903/1904/1905/1906/1907/1908/1909/1910/1911/1912/1913/1914/1915/1916/1917/1918/1919/1920/1921/1922/1923/1924/1925/1926/1927/1928/1929/1930/1931/1932/1933/1934/1935/1936/1937/1938/1939/1940/1941/1942/1943/1944/1945/1946/1947/1948/1949/1950/1951/1952/1953/1954/1955/1956/1957/1958/1959/1960/1961/1962/1963/1964/1965/1966/1967/1968/1969/1970/1971/1972/1973/1974/1975/1976/1977/1978/1979/1980/1981/1982/1983/1984/1985/1986/1987/1988/1989/1990/1991/1992/1993/1994/1995/1996/1997/1998/1999/2000/2001/2002/2003/2004/2005/2006/2007/2008/2009/2010/2011/2012/2013/2014/2015/2016/2017/2018/2019/2020/2021/2022/2023/2024/2025/2026/2027/2028/2029/2030/2031/2032/2033/2034/2035/2036/2037/2038/2039/2040/2041/2042/2043/2044/2045/2046/2047/2048/2049/2050/2051/2052/2053/2054/2055/2056/2057/2058/2059/2060/2061/2062/2063/2064/2065/2066/2067/2068/2069/2070/2071/2072/2073/2074/2075/2076/2077/2078/2079/2080/2081/2082/2083/2084/2085/2086/2087/2088/2089/2090/2091/2092/2093/2094/2095/2096/2097/2098/2099/2100/2101/2102/2103/2104/2105/2106/2107/2108/2109/2110/2111/2112/2113/2114/2115/2116/2117/2118/2119/2120/2121/2122/2123/2124/2125/2126/2127/2128/2129/2130/2131/2132/2133/2134/2135/2136/2137/2138/2139/2140/2141/2142/2143/2144/2145/2146/2147/2148/2149/2150/2151/2152/2153/2154/2155/2156/2157/2158/2159/2160/2161/2162/2163/2164/2165/2166/2167/2168/2169/2170/2171/2172/2173/2174/2175/2176/2177/2178/2179/2180/2181/2182/2183/2184/2185/2186/2187/2188/2189/2190/2191/2192/2193/2194/2195/2196/2197/2198/2199/2200/2201/2202/2203/2204/2205/2206/2207/2208/2209/2210/2211/2212/2213/2214/2215/2216/2217/2218/2219/2220/2221/2222/2223/2224/2225/2226/2227/2228/2229/2230/2231/2232/2233/2234/2235/2236/2237/2238/2239/2240/2241/2242/2243/2244/2245/2246/2247/2248/2249/2250/2251/2252/2253/2254/2255/2256/2257/2258/2259/2260/2261/2262/2263/2264/2265/2266/2267/2268/2269/2270/2271/2272/2273/2274/2275/2276/2277/2278/2279/2280/2281/2282/2283/2284/2285/2286/2287/2288/2289/2290/2291/2292/2293/2294/2295/2296/2297/2298/2299/2300/2301/2302/2303/2304/2305/2306/2307/2308/2309/2310/2311/2312/2313/2314/2315/2316/2317/2318/2319/2320/2321/2322/2323/2324/2325/2326/2327/2328/2329/2330/2331/2332/2333/2334/2335/2336/2337/2338/2339/2340/2341/2342/2343/2344/2345/2346/2347/2348/2349/2350/2351/2352/2353/2354/2355/2356/2357/2358/2359/2360/2361/2362/2363/2364/2365/2366/2367/2368/2369/2370/2371/2372/2373/2374/2375/2376/2377/2378/2379/2380/2381/2382/2383/2384/2385/2386/2387/2388/2389/2390/2391/2392/2393/2394/2395/2396/2397/2398/2399/2400/2401/2402/2403/2404/2405/2406/2407/2408/2409/2410/2411/2412/2413/2414/2415/2416/2417/2418/2419/2420/2421/2422/2423/2424/2425/2426/2427/2428/2429/2430/2431/2432/2433/2434/2435/2436/2437/2438/2439/2440/2441/2442/2443/2444/2445/2446/2447/2448/2449/2450/2451/2452/2453/2454/2455/2456/2457/2458/2459/2460/2461/2462/2463/2464/2465/2466/2467/2468/2469/2470/2471/2472/2473/2474/2475/2476/2477/2478/2479/2480/2481/2482/2483/2484/2485/2486/2487/2488/2489/2490/2491/2492/2493/2494/2495/2496/2497/2498/2499/2500/2501/2502/2503/2504/2505/2506/2507/2508/2509/2510/2511/2512/2513/2514/2515/2516/2517/2518/2519/2520/2521/2522/2523/2524/2525/2526/2527/2528/2529/2530/2531/2532/2533/2534/2535/2536/2537/2538/2539/2540/2541/2542/2543/2544/2545/2546/2547/2548/2549/2550/2551/2552/2553/2554/2555/2556/2557/2558/2559/2560/2561/2562/2563/2564/2565/2566/2567/2568/2569/2570/2571/2572/2573/2574/2575/2576/2577/2578/2579/2580/2581/2582/2583/2584/2585/2586/2587/2588/2589/2590/2591/2592/2593/2594/2595/2596/2597/2598/2599/2600/2601/2602/2603/2604/2605/2606/2607/2608/2609/2610/2611/2612/2613/2614/2615/2616/2617/2618/2619/2620/2621/2622/2623/2624/2625/2626/2627/2628/2629/2630/2631/2632/2633/2634/2635/2636/2637/2638/2639/2640/2641/2642/2643/2644/2645/2646/2647/2648/2649/2650/2651/2652/2653/2654/2655/2656/2657/2658/2659/2660/2661/2662/2663/2664/2665/2666/2667/2668/2669/2670/2671/2672/2673/2674/2675/2676/2677/2678/2679/2680/2681/2682/2683/2684/2685/2686/2687/2688/2689/2690/2691/2692/2693/2694/2695/2696/2697/2698/2699/2700/2701/2702/2703/2704/2705/2706/2707/2708/2709/2710/2711/2712/2713/2714/2715/2716/2717/2718/2719/2720/2721/2722/2723/2724/2725/2726/2727/2728/2729/2730/2731/2732/2733/2734/2735/2736/2737/2738/2739/2740/2741/2742/2743/2744/2745/2746/2747/2748/2749/2750/2751/2752/2753/2754/2755/2756/2757/2758/2759/2760/2761/2762/2763/2764/2765/2766/2767/2768/2769/2770/2771/2772/2773/2774/2775/2776/2777/2778/2779/2780/2781/2782/2783/2784/2785/2786/2787/2788/2789/2790/2791/2792/2793/2794/2795/2796/2797/2798/2799/2800/2801/2802/2803/2804/2805/2806/2807/2808/2809/2810/2811/2812/2813/2814/2815/2816/2817/2818/2819/2820/2821/2822/2823/2824/2825/2826/2827/2828/2829/2830/2831/2832/2833/2834/2835/2836/2837/2838/2839/2840/2841/2842/2843/2844/2845/2846/2847/2848/2849/2850/2851/2852/2853/2854/2855/2856/2857/2858/2859/2860/2861/2862/2863/2864/2865/2866/2867/2868/2869/2870/2871/2872/2873/2874/2875/2876/2877/2878/2879/2880/2881/2882/2883/2884/2885/2886/2887/2888/2889/2890/2891/2892/2893/2894/2895/2896/2897/2898/2899/2900/2901/2902/2903/2904/2905/2906/2907/2908/2909/2910/2911/2912/2913/2914/2915/2916/2917/2918/2919/2920/2921/2922/2923/2924/2925/2926/2927/2928/2929/2930/2931/2932/2933/2934/2935/2936/2937/2938/2939/2940/2941/2942/2943/2944/2945/2946/2947/2948/2949/2950/2951/2952/2953/2954/2955/2956/2957/2958/2959/2960/2961/2962/2963/2964/2965/2966/2967/2968/2969/2970/2971/2972/2973/2974/2975/2976/2977/2978/2979/2980/2981/2982/2983/2984/2985/2986/2987/2988/2989/2990/2991/2992/2993/2994/2995/2996/2997/2998/2999/3000/3001/3002/3003/3004/3005/3006/3007/3008/3009/3010/3011/3012/3013/3014/3015/3016/3017/3018/3019/3020/3021/3022/3023/3024/3025/3026/3027/3028/3029/3030/3031/3032/3033/3034/3035/3036/3037/3038/3039/3040/3041/3042/3043/3044/3045/3046/3047/3048/3049/3050/3051/3052/3053/3054/3055/3056/3057/3058/3059/3060/3061/3062/3063/3064/3065/3066/3067/3068/3069/3070/3071/3072/3073/3074/3075/3076/3077/3078/3079/3080/3081/3082/3083/3084/3085/3086/3087/3088/3089/3090/3091/3092/3093/3094/3095/3096/3097/3098/3099/3100/3101/3102/3103/3104/3105/3106/3107/3108/3109/3110/3111/3112/3113/3114/3115/3116/3117/3118/3119/3120/3121/3122/3123/3124/3125/3126/3127/3128/3129/3130/3131/3132/3133/3134/3135/3136/3137/3138/3139/3140/3141/3142/3143/3144/3145/3146/3147/3148/3149/3150/3151/3152/3153/3154/3155/3156/3157/3158/3159/3160/3161/3162/3163/3164/3165/3166/3167/3168/3169/3170/3171/3172/3173/3174/3175/3176/3177/3178/3179/3180/3181/3182/3183/3184/3185/3186/3187/3188/3189/3190/3191/3192/3193/3194/3195/3196/3197/3198/3199/3200/3201/3202/3203/3204/3205/3206/3207/3208/3209/3210/3211/3212/3213/3214/3215/3216/3217/3218/3219/3220/3221/3222/3223/3224/3225/3226/3227/3228/3229/3230/3231/3232/3233/3234/3235/3236/3237/3238/3239/3240/3241/3242/3243/3244/3245/3246/3247/3248/3249/3250/3251/3252/3253/3254/3255/3256/3257/3258/3259/3260/3261/3262/3263/3264/3265/3266/3267/3268/3269/3270/3271/3272/3273/3274/3275/3276/3277/3278/3279/3280/3281/3282/3283/3284/3285/3286/3287/3288/3289/3290/3291/3292/3293/3294/3295/3296/3297/3298/3299/3300/3301/3302/3303/3304/3305/3306/3307/3308/3309/3310/3311/3312/3313/3314/3315/3316/3317/3318/3319/3320/3321/3322/3323/3324/3325/3326/3327/3328/3329/3330/3331/3332/3333/3334/3335/3336/3337/3338/3339/3340/3341/3342/3343/3344/3345/3346/3347/3348/3349/3350/3351/3352/3353/3354/3355/3356/3357/3358/3359/3360/3361/3362/3363/3364/3365/3366/3367/3368/3369/3370/3371/3372/3373/3374/3375/3376/3377/3378/3379/3380/3381/3382/3383/3384/3385/3386/3387/3388/3389/3390/3391/3392/3393/3394/3395/3396/3397/3398/3399/3400/3401/3402/3403/3404/3405/3406/3407/3408/3409/3410/3411/3412/3

Rustalen ved årsfesten af adm. direktør Bent J. le Fèvre, FDB (S 55)

Kære Rus'er, mine Damer og Herrer!

Specielt på grund af 300 året for Holberg's fødsel er det naturligt for mig, at starte med *Jeppe på bjerget*, 2. akt, 1. scene, hvor Jeppe vågner op i baronens seng og siger:

»Ej, hvad er dog dette? Hvad er dette for en herlighed? Drømmer jeg, eller er jeg vågen?«.

Grunden hertil er, at da Ib Juul ringede mig op og spurgte, om jeg ville være årets rus-taler, nævnte jeg for ham, at efter hukkommelsen så blev jeg slettet som medlem af Soransk Samfund for ca. 25 år siden på grund af kontingentrestance. Jeg er ikke den gammel-soraner, som har været tæt knyttet til Soransk Samfund, men det hindrer ikke, at jeg har været tæt knyttet til dette sted og dermed skolen.

Det er derfor med en vis stolthed, jeg står her i dag for at give mine råd til dimittenderne.

Karikaturen i kirken

Da vi samledes i kirken, har jeg det, som så mange andre gammel-soranere, at det første vi gør, det er fra indgangen at se op ved søjle nr. 3. En malersvend malede engang i stedet for et dyr, en karikatur af sin mester. Det fortæller historien. Her ser I et ansigt med en lang næse. I dette højtidelige kirkerum er der dermed blevet plads til humor – lad det være mit råd nr. 1. Hav altid plads til humor. I møder gennem livet en masse fortrædeligheder, og kun ved at have en humoristisk sans, vil I kunne overvinde problemerne.

Hvad er det at være gammel-soraner?

Ja, det er at være dimitteret fra skolen, og I vil opleve, at jo ældre I bliver, jo oftere kommer minderne fra Jeres skolegang tilbage. Lad mig give et par prøver.

Rektor Bohn og frøken Vestergaard

I min tid hed rektor Bohn og var vist nok ungkarl. På en herværende husholdningsskole hed forstanderinden frk. Vestergaard.

Rektor fik i samarbejde med den lokale politimand arrangeret et påbud om, at ingen af eleverne måtte komme på den vej, hvor husholdningsskolen lå, samt på de veje der førte dertil.

Det varede ikke længe, før vi lavede væddemål om, hvem der var i stand til at komme ind på husholdningsskolen. Et af væddemålene vandt jeg på følgende måde:

På Valdemarsdagen iførte jeg mig korte bukser og spejderbluse, hvorefter jeg gik ind og solgte et Valdemarsflag til frk. Vestergaard. Indsatsen gav mig et passende honorar, som svarede til en togrejse til København.

En episode i 1952

Medens jeg er igang, skal jeg skrive en lille episode, der fandt sted efteråret 1952.

Vi var på den årlige skoleskovtur, som traditionelt var med tog fra Sorø til Roskilde. Derefter gik vi i kolonne til Roskilde Domkirke for at bese kongegravene, og så til sidst terrænløb.

Vi havde i kemitimerne lært, hvordan man producerer sprit, nemlig gennem anvendelse af vand, sukker og gær og en passende destillation. Vi var nogle stykker, der havde bragt en del af vore udmærkede produkter med på skoleskovturen og solgte heraf. På grund af indholdet, bl.a. fusel, opstod der et par problemer, men heldigvis, blev årsagen ikke registreret.

Jeres fremtid

Nu til det væsentlige – *jeres fremtid*.

Da jeg blev student, blev ca. 5.000 studenter om året. I dag er antallet ca. 25.000. Denne mængde af studenter giver et pres på universiteterne og de højere læreanstalter, som man ikke kendte i min tid.

For ca. 10 år siden var jeg medlem af et udvalg, nedsat af undervisningsministeren, for de langvarige uddannelser. Dette udvalg gav som anbefaling, at man indførte stopprøver i stedet for adgangsbeholdning. Uanset udvalgets flertal, blev der

indført adgangsbegrænsning. Man har derudover indført et pointsystem, som tillægges jeres eksamenskarakter, hvis I f.eks. tager et erhvervsarbejde.

Dette system, som jeg personligt er meget imod, kan give en risiko for, at I anvender tiden forkert og uden udbytte. Min anbefaling skal være, at I meget nøje planlægger, hvad I vil, således at I har en mulighed for at gennemføre uddannelsesforløbet på så kort tid som mulig. Jeg adværer jer mod at gå den lette vej, nemlig at finde en uddannelse, som karaktererne passer til.

Uddannelse, ægteskab og spisevaner

Hos FDB har vi en ernærings-guru ved navn Okholm. Okholm, det er ham, som bl.a. fortæller os, at vi skal spise mindre salt, sukker og fedt. Han siger i denne forbindelse:

»Der er 3 vigtige ting i livet, nemlig uddannelse, ægteskab og spisevaner«.

Med hensyn til planlægningen af de to første ting er det hans betragtning, at vi ikke tænker os særligt godt om, når vi vælger uddannelse, alternativt ægteskab.

Derfor finder han det rimeligt, at vi i det mindste tænker os ordentligt om, når vi vælger spisevaner.

En anden ting, jeg vil ønske for jer, det er, at I bevarer jeres selvtillid. Ikke en skrydende selvtillid, men en selvtillid, der er baseret på reelle forhold.

Den selvtillid får I bedst, hvis I undgår afhængighed, d.v.s. at I lærer at klare jer selv. Forsøg at undgå låntagning. En god, gammel ven af mig har brugt udtrykket: Man skal aldrig kunne købes.

Med hensyn til uddannelsen, så skal I have en klar målsætning:

Hvad vil jeg?

Hvad vil jeg blive?

Hvordan?

Hvornår?

En anden ting jeg vil bede jer om, er at undgå egoisme. Når jeg siger, I skal undgå afhængighed af andre, så betyder det ikke, at man er sig selv nok. Egoisme fører ikke til noget. I bør have respekt for andre mennesker, I bør have respekt for andres

meninger, og I bør have respekt for andres holdninger.

Personligt er min erfaring som virksomhedsleder, at selv i det private erhvervsliv er det meget sjældent, man møder egoisme. I de virksomheder, jeg har arbejdet i, har jeg altid fundet, at såvel den personlige egoisme, som egoisme på virksomhedens vegne, aldrig har ført til noget konstruktivt. Også her gælder, at kortsigtede løsninger ikke rækker langsigtet.

Så til slut held og lykke. Først nu begynder vejen. Der er ikke i jeres tilværelse en togplan, I kan køre efter. Liver har i sig selv udfordringerne i sig.

Konklusionen af mine råd til jer er følgende:

Planlæg – hav selvtillid på basis af reelle forhold – vis aldrig egoisme og hav respekt for andre.

Og så til allersidst:

Hvis det er nødvendigt at give jer gode råd, så er I ikke de rette, og hvis I er de rette, så behøver I ikke gode råd.

Referatet af årsfesten kommer først i december nummeret.

Red

DE EJER

EN VÆRDIFULD BOG

som De måske vil sælge?

Vi giver Dem – uden forbindende – en sagkyndig vurdering og en god, international pris for efterspurgte bøger. F.eks.: **Kobberstikværker, gamle atlas og glober, naturvidenskab, jura og humaniora.** Specielle interesser: Ludvig Holberg, Søren Kierkegaard og H. C. Andersen i originaludgaver samt breve og manuskripter fra kendte personer.

LYNGE & SØN A/S

Internationalt Antikvariat

Silkegade 11, 1113 Kbh. K. (01) 15 53 35

Nordens ældste antikvariat. Grundlagt 1821

Jysk Holbergfest

Teater må der til, når Soransk Samfunds Jyske Afdeling skal fejre Holbergs 300-års dag, og et Holberg-spil står på repertoiret på den nordjyske landsdelsscene. Derfor mødes jyske soranere med ledsager til festaften på *Aalborg Teater* lørdag den 1. december 1984 kl. 20,00.

Vi overværer på teatrets nye smukke Lille Scene opførelsen af Martin Miehe Renards musikalske lystcollage: »Ludvig« om den danske komedies fader.

Efter forestillingen er Teaterrestauranten på 1. sal reserveret til os, og her bydes der på en kold souper bestående af Fiskepaté, Tyndsteg med salat samt Gorgonzola. Hertil en halv flaske hvid- og en halv flaske rødvin, hvorefter der serveres kaffe med kranssekage og cognac.

Ved kaffen vil skuespiller ved Aalborg Teater, hr. Finn Arvé læse os fyndord af Ludvig Holberg.

Den hele festaften – inklusive teaterbillet, souper og øvrige traktement, koster kun kr. 150,00 pro persona. Men der er begrænset plads – og tilmelding senest den 18. november til enten:

sekretæren *Merete Høgsbro*, telefon (08) 38 42 48 eller formanden *Hans Andersen*, telefon (06) 25 62 90.

Holbergs 300-års fødselsdag i Det kongelige Teater

Gamle Soranere kan reservere billetter hos kassereren *Finn Harlang*.

Efter forestillingen mødes vi hos *a Porta*, hvor man selv kan bestille plads pr. tlf.

Soranerfrokost

Første torsdag i hver måned Allegade 10, 1. sal, Kbh. F. Separat lokale reserveret. Mad bestilles a la carte. Tilmelding *ikke* nødvendig.

NB Juniorer (årg. 79-84) betaler kun halv pris for mad.

Frokosttalere

I november taler pastor *Elna Bækdorf* om Holberg festivalen i Sorø.

I december arkitekt *Jørgen Seestoft* om industribygningens arkitekter.

Soranske dødsfald

GUNNER WITTRUP (S 24)

19. februar 1906 – 6. november 1984

ANNE METTE ELI LARSEN (R 14)

2. august 1897 – 1984

PREBEN GJELLERUP (S 43)

30. september 1924 – 24. september 1984

JØRGEN MÜLLER (S 22)

3. september 1904 – 2. oktober 1984

MEDLEMSKONTINGENTET

er af generalforsamlingen fastsat til kr. 90,- i 1984. For medlemmer fra og med årgang 1977 samt for medlemmer, der er fyldt 67 år, dog kun kr. 55,-. Medlemmer, som aftjener deres værnepligt, er kontingentfri et år, når meddelelse herom gives til:

Soransk Samfunds kasserer:

Direktør Finn Harlang
Dronningens Tværgade 30
1302 København K.
Telefon (01) 13 86 66
Postgiro 4 00 17 10
Kontingent giro 3 27 13 07

Betaling

Til de medlemmer, der er bosat i Danmark, på Færøerne, i Norge, Finland og på Island fremsendes fortrykte girokort. Medlemmer bosat i det øvrige udland, bedes tilsende os en check trukket på en dansk bank og lydende på danske kroner (det koster ellers Samfundet d. kr. 30,00 at indløse en check). Denne indbetaling må gerne komme kassereren i hænde uden yderligere opfordring, hvorved Samfundet sparer tid og penge til oprævning.

Henvendelse vedrørende SORANSK SAMFUND

stiles til:

Formanden, borgmester, Ib Juul
Herlev Rådhus, Bygaden 90
2730 Herlev
Telefon (02) 94 06 33

SORANERBLADET: Redaktion

Svend Ranvig
Kongebrovej 28
4180 Sorø
(03) 63 08 57 (bedst 18-19)

SORANERBLADET: Administration

Direktør Finn Harlang
Dronningens Tværgade 30, 1302 Kbh. K.
(01) 13 86 66

Adresseændringer

meddeles til det lokale postkontor, der lader besked gå videre til kassereren.

Sorø Bogtrykkeri APS
Alleen 9, 4180 Sorø
(03) 63 05 75

FRISKTAPPET FAXE FAD

DANMARKS
ENESTE FADØL
PÅ FLASKE!

BPA 81053

Leverandør til det danske folk.

FAXE
BRYGGERI

2079

1981

00

J L RAASCHOU-NIELSEN

PARKVEJ 10
2960 RUNGSTED KYST

Adresseændringer og reklamer
rettes i Skandinavien
til det lokale postkontor.

***Dybfrosne
desserter, brød
og bagværk.***

Mette Munk A/S
Gøteborggade 5 · 5000 Odense, Danmark
Tlf. 09-13 44 13